

УДК 316.35

ПРОБЛЕМА ТРАНСЦЕНДЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ

Ніна Ржевська

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, м. Львів 79000, Україна, (0322) 964-108*

Розглядається проблема людських потреб. Зокрема увага сконцентрована на потребі трансцендентного виходу, який полягає у співвідношенні бажань і можливостей особистості вийти за власні межі, а також місце даної потреби в модернізації політичного процесу.

Ключові слова: трансценденція, людські потреби, політичний процес, сучасний політичний процес.

Термін "трансценденція" бере свої початки від схоластичної філософії. Ним іменують і розкривають сутність всього, що виводить за межі чуттєвого досвіду, емпіричного пізнання світу, предмет релігійного та метафізичного пізнання. Схоластика розрізняла іманентні й трансцендентні причини і дії; перші пов'язані з самими об'єктами, другі перебувають за межами властивого їм буття.

У родоначальника німецької класичної філософії І.Канта це поняття набуло гносеологічного відтінку і стало означати те, що знаходиться за межами можливого досвіду. Трансцендентність охоплює те, що є недоступним пізнанню раціональним шляхом і те, що є предметом віри (бог, душа, безсмертя).

Стан трансценденції вказує на потребу і спроможність індивіда вийти за межі самого себе. Для того, щоб відповідно і комфортно почувати себе в навколишньому середовищі, в нас закладена органічна потреба бути в гармонії з усім, що нас оточує, навіть, якщо воно для нас органічно не притаманне. Використання своєї внутрішньої властивості виходити за межі самого себе і скеровувати на те, що існує зовні, дає людині можливість бути самодетермінованою істотою.

У 1991 р. чилійський економіст Макс Ніф досліджував проблему фундаментальних людських потреб та впливи, що їх детермінують. Зокрема він виділив десять таких потреб, дев'ять з них мають універсальний характер (природні, визначальні, групові та ін.). Різниця полягає лише в тому, що впливає на їхню реалізацію. Десяту потребу, потребу трансценденції, вчений виокремлює, бо вона поєднує всі попередні. Тобто, в кожній з дев'яти потреб присутня трансценденція. Наприклад, ми маємо потребу в природній трансценденції, трансценденції почуттів. Кожна із потреб зумовлює вихід за межі емпіричного досвіду.

Саме потреба виходу за межі самого себе породила в світі розвиток наукових відкриттів, який в даний час поставив людство перед проблемою, що загублено дуже важливий елемент, який створює картину повноти життя. Цим елементом є не що

інше, як першопричина всього існуючого. І.Ф. Шумахер у 1973 році результати свого практичного досвіду передав через ємнісний і в той же час лаконічний вислів: "мале - прекрасне". Чому такою важливою є ця думка? Тому що вона у середовищі гігантоманії сучасного світу повертає людей до їхніх джерел.

Вацлав Гавел твердив, що "раціональне знання й одновимірنا наука не забезпечить ефективних ліків для нашої цивілізації. Єдина надія у відновленні, відродженні віри в те, що ми вкорінені в Землі та Всесвіті" [1, 5].

В даному випадку слід розглядати, що таке відродження, що ми маємо на увазі, коли вживаємо це поняття. Вперше його було використано для того, що назвати період в історії розвитку Європи, який ознаменував перехідну добу від Середньовіччя до Нового часу. Цей період відкрив шлях сучасній ері, він прагнув відкрити основні канони класичної доби, а саме - гуманний антропоцентризм.

Відродження не лише конкретний історичний період, це - процес, який починається в суспільстві, коли політичні терези виходять із стану оптимальної рівноваги, простежується дисбаланс між матеріальними та моральними вартостями. (Так було, наприклад, коли середньовічна церква вела торгівлю індульгенціями, відкривши цим самим шлях грошами у сферу духовного).

Отже, можемо назвати всі періоди в історії людства, які потребують зрівноваження шальок політичних терезів, як періоди відродження. "Це періоди, коли всі системи вартостей руйнуються, коли культури, віддалені в часі й просторі відкриваються або повторюються. Це є періоди, коли існує тенденція цитувати, імітувати, розширюватися ... Із зустрічі або перетину багатьох різних елементів поступово народжується нове значення" [2,16].

Дехто говорить, що є свідком багатокультурної ери, коли можна спостерігати змішування культур. Це є можливим лише завдяки, тому що наша цивілізація не витворила власного уніфікованого стилю, власного духу. Це є вагома проблема, бо стиль можна витворити завдяки тому, що є бачення глибини процесів, які відбуваються, є розуміння концепції, яка міцними ланцюгами пов'язує людство, створює атмосферу доцільності всього, що існує.

Ми говоримо про потребу трансценденції, але останнім часом втрачаємо її джерело, яке вказує на те, що викликає необхідність даної потреби і вказує на розумну обмеженість необмеженого. Саме це джерело в умовах гігантоманії не дає можливості втратити самої людини, її сутності.

Наука на сучасному етапі розвивається надзвичайно швидкими темпами. На основі цього ми спостерігаємо за цивілізацією, яка охоплює всю планету і міцно пов'язує всі людські суспільства разом, витворюючи загальну всесвітню долю. Саме сучасна наука дала змогу людині досягнути безмежний трансцендентний простір, побачити Землю з космосу її власними очима, тобто побачити її, як іншу зірку в небі.

Та, сталося так, що людина в якості спостерігача стає цілком відчуженою від себе як особистісної істоти. Спостерігаючи поверхню речей, вона має можливість досягнути лише один вимір реальності, а внутрішній залишається непізнаваним. Це і є не що інше, як простір для трансцендентних процесів. Знаючи незрівнянно набагато більше про всесвіт, ніж наші предки, ми усвідомлюємо, що наші знання не є глибокими, бо за нашим поверхневим знанням загубилося істотне відчуття духовно-пізнавального характеру.

Склалася неоднозначна ситуація в сучасних умовах. З одного боку, ми отримуємо задоволення від досягнення сучасної цивілізації, бо це полегшує наше

фізичне існування. Проте ми повністю зробилися безпорадними, бо не знаємо як впорядкувати наш хаотичний досвід. Це відбувається тому, що в нас відсутній універсальний інструментарій, істинного внутрішнього розуміння явищ у нашому знанні про світ.

Та, очевидно, що вихід із ситуації, яка склалася є. Ми не зайшли в глибокий кут, бо наша цивілізація глобалізувала по суті тільки поверхню наших життів. А наш внутрішній світ продовжує своє власне існування. "І чим менше відповідей на запитання людського буття забезпечує раціональне знання, тим виразніше здаватиметься прагнення людей чіпляючися до стародавньої упевненості їхнього роду" [3, 34].

На даному етапі цілком виправданими є хвилювання тих політиків, які наполегливо намагаються знайти ключ, що гарантує виживання цивілізації, яка водночас є всесвітньою і багатокультурною; як можна встановити оптимальні шляхи мирного співіснування, і на яких принципах вони повинні засновуватися.

Дві політичні події другої половини нинішнього століття, а саме: розпад колоніальної системи і крах комуністичних режимів, з особливою увагою вимагають подивитися на проблему утворення нової моделі співіснування між різними культурами, народами, расовими групами і релігійними сферами всередині цілісної цивілізації.

Багато хто переконаний, що таке завдання можна виконати за допомогою технічних засобів (винахід нових організаційних, політичних і дипломатичних методів). В цьому, до певної міри, є раціональне зерно. Проте, якщо такі зусилля не мають глибинного джерела і не походять від загальноновизнаних вартостей, вони приречені на невдачу.

В пошуку універсального інструментарію, ми рахуючись з нашими вітчизняними науковими здобутками, звертаємося до їхнього творця та ініціатора, найбільшого джерела утворення нового світового порядку - людини. Людина з її свободою, невід'ємними природними правами та владними можливостями, які мають різноманітні прояви, бо ними керує свідомо оцінка на рівні критичного мислення. Тобто, в даному процесі центральну роль відіграють і відіграватимуть основні ідеї сучасної демократії.

Але нічого не можна уніфікувати до безмежжя. Теж саме стосується і демократичного розвитку. Людство повинно просуватися значно далі і глибше. Демократичний вихід із ситуації, яка склалася базується на принципах, які вже стали класичними, бо виходять із змісту основних ідей Просвітництва і Нового часу. Ці принципи були запропоновані іншою ситуацією, відмінною від сьогоденної. Сьогодні ми знаходимося в іншому часовому і просторовому вимірі, а тому класичне вирішення сучасних проблем само по собі не дає відповіді на питання, які ставить перед людством епоха.

Антропоцентризм, в якому людина як істота, здатна до проникнення в глибини природи і всесвіту, опинився поза межами сучасної науки, поступово був виштовхнений у сферу усамітненості, приватної фантазії. Тобто людський фактор опинився поза межами державних, політичних стосунків. Почав домінувати вищий авторитет, ніж сама людина, що і є основною перешкодою, яка стоїть на заваді людських прагнень.

Насправді ж, ідея людських прав і свобод повинна бути інтегральною частиною будь-якого розумного світового порядку. Проте, що ідею слід

реалізовувати в іншому місці, застосовуючи інші методи, відмінні від тих, якими користувалися донедавна і які переважають і зараз.

Як би не видавалося суперечливо, але відновити втрачену світову цілісність можна шляхом виявлення її в науці. Чому саме наука? Вона є завжди молодою, продукує ідеї, що дозволяють їй вийти за власні межі.

По-перше, ми знайомі сьогодні з принципом космологічної антропії. Він ґрунтується на тому, що еволюція всесвіту в нашому конкретному випадку була доцільною. Метою всесвіту було те, що одного разу вона буде усвідомлена людським розумом.

З іншого боку, антропічний космологічний принцип виводить нас на зовсім не модерну ідею про те, що ми зовсім не випадкова аномалія, не мікроскопічна примха дуже малого вихору частки в нескінченних глибинах Всесвіту. Замість цього правдивою, скоріше за все є ідея, що ми є частиною системи нового Всесвіту, ми приєднані до нього. Принцип космологічної антропії вказує на те, що ми відбиваємося у всесвітньому розвитку настільки, наскільки повна еволюція Всесвіту відображається в нас. З формуванням даного принципу, наука виявилась на кордоні між формулою та історією, між наукою і міфом. Всесвіт є унікальна подія і унікальна історія, а ми є настільки ж унікальною точкою цієї історії. Але цьому ліричному формулюванню вищезгаданий принцип надає логічного наукового змісту.

По-друге, існує гіпотеза Гайя, в основі якої лежить доказ, що щільна мережа взаємодій із неорганічними частинами формують єдину систему. Це щось на зразок мегаорганізму, живої планети Гайя. Гіпотеза отримала ймення античної богині, яку вважають прототипом Матері Землі у багатьох релігіях світу. Згідно з гіпотезою, ми є частиною цілого. А отже, наша доля не залежить тільки від того, що ми завдаємо собі, а в значній мірі від того, що ми завдаємо Гайя, як цілому. Якщо ми піддаємо її небезпеці, то це може нам коштувати найвищої вартості - самого життя.

Чому принцип космологічної антропії і гіпотеза Гайя є такими надихаючими? Без сумніву, вони повертають нас до усвідомлення наших земних коренів.

Політики на міжнародних форумах можуть повторювати тисячу разів, що основа нового світового порядку повинна поважати людські права. Але це нічого не буде означати, доки цей імператив не буде похідним від почуття поваги до чуда буття, чуда Всесвіту, чуда природи, нарешті - чуда нашого власного існування. Лише той, хто з глибокою повагою та відповідальністю керується законами всесвітнього порядку і творіння, хто цінує право бути його частиною і учасником, може істинно цінувати самого себе та своїх ближніх і тим самим цінувати їхні права.

Логічним в даному випадку є висновок, що в сьогоднішньому багатокультурному світі, справді надійний шлях до співіснування, до мирного співжиття і творчого співробітництва повинен взяти початок з самотрансцендентності. Саме вона розглядається як потреба навіть того, чим ми безпосередньо не є, чого ми не розуміємо, що здається віддаленим від нас в часі і просторі, але з яким ми тим не менше таємниче поєднані, тим що разом з нами все це складає єдиний організм. Завдяки цій потребі, ми маємо справді розумну альтернативу до зникнення.

Епохальні наукові відкриття 90-х років стверджують, що світ значно зменшився. Справді комп'ютерні системи, технології скоротили величезні відстані. Наша планета перетворюється у спільний будинок. Згідно наукової логіки так все і повинно виглядати, але в родинному середовищі нас завжди поєднує щось вартісне і

важливе. Мабуть саме звідси веде свій початок термін "на рівні почуттів". Якщо цього не має то існує відчуття віддалення і роз'єднання.

В сучасному світі, якщо щось і скорочується, так це повнота існування, що переживається власним его. Це приводить до того, що в суспільстві психологами спостерігаються рекордні рівні депресії і тривоги. Демократичний устрій, який користувався священною довірою, став непотрібним для більшості. Прямим результатом цього є ріст політичної апатії, відмова одного із своїх прав - права віддати свій голос на виборах.

Більшість людей сьогодні мають дуже обмежені стосунки зі своїми друзями, близькими членами родини, суспільні стосунки. Як теоретичне підтвердження такого стану справ може бути "міф про власне "я", за яким кожен американець може стати мільйонером. Цей занадто підприємницький підхід є дуже обмеженим та індивідуалізованим. Він зовсім виключає основну вартісну рису життя - людський фактор, який вказує, що людина за будь-яких обставин є змістовою основою всіх процесів.

Ми істоти соціальні і нічого не можемо зробити не вступаючи в процес соціальної взаємодії. На сучасному етапі особливо суперечливо до цього виглядає теорія індивідуалізму, яка переносить всю відповідальність за особисті негаразди лише на самого себе.

Сучасне життя структуроване численними ідеологіями, які взаємодіють і підтримують один одного. Модернізація витіснила традиційні способи мислення про те, що є важливим, об'єднуючим. По суті центральне місце починає займати все те, що можна виміряти, підрахувати і кількісно визначити. На перший погляд може здатися, що така орієнтація мала би давати надійні знання про світ. Але цього не сталося. Наука створила моделі того, як функціонує світ і потім помічає тільки ті дані, які повинні відповідати моделі. Сучасна політична філософія розміщує всю законність в сучасній націодержаві. Економічна теорія твердить, що ринок керується "невидимою рукою", створюючи тим самим уявлення про суспільство як про цілісний організм. Сучасні естетичні вартості передбачають те, що не обмежується скеруваннями на традицію або місце.

Подібно будь-якій культурній орієнтації, сучасний світогляд набув комплексного переліку успіхів і невдач. Однак, ці дві категорії мають щось спільне. Найгірші аспекти невдач і безсумнівних сподівань досягнення успіхів мають корені в сучасному запереченні сил тіла, природи і місця.

Література, що з'явилась протягом останніх двох століть про "відчуження" в період сучасності, в своїй основі є дослідженням умов і становища, яким властиво з'являтися тоді, коли повне відчуття тіла, природи і місця скорочені і принижені до існування обмеженої речовини, поверх якої створюється сучасна культура. В її межах визначення культур з глибинними зв'язками з місцем (тобто стародавні нації, чия територія була ввібрана і стерта з лиця землі як самотійна) не вважається виправданою так, що зусилля у здобутті незалежності трагічно переростають в збройний конфлікт і, часто, цілковите розорення стародавньої нації.

З початку XIX ст. західна наука завдяки трансцендентним процесам починає виходити за межі механістичної моделі. На початку XX ст. австрійський біолог Людвіг фон Бертманфі запропонував "концепцію організму", що вплинула на ліквідацію надмірної уваги до окремих частин як в природничих, так і в суспільних науках, де все ще зберігався атомістичний погляд Дж. Локка на суспільства.

З робіт біологів анатомістичного напрямку, гештальтпсихологів і екологів-теоретиків в 1920-х роках з'являється під назвою "теорії загальних систем". Вона намагалася вивчати "органістичну складність", особливо такі можливості систем, як самоорганізація, саморегулювання, директивність, телемологічність і диференціювання. Це все, що було чужим для традиційної фізики. Загальна теорія систем розвивалася і в 30-40-х роках, особливо її галузь - кібернетика, в якій можливості саморегуляції були окреслені, як цикли зворотного зв'язку, і використовувались, наприклад, в системах управління зброєю. У післявоєнний період учені втратили інтерес до теорії систем, бо її поняття не можна було виразити математично. Їх було відправлено до чорного списку "м'яких теорій".

В останній час, однак, широкий ряд досліджень теорії хаосу (безладдя) і науки складності виявив самоорганізуючі можливості природи, які дають не лише зв'язні системи, але й нескінченну творчість. Сучасне сприйняття детермінізму поступилося постсучасному визнанню динамічних, нестійких систем, в яких порядок і безладдя дуже тісно пов'язані. Дослідник Ілля Пригожин дійшов дійшов до висновку, що всесвіт по суті "формується хаосом, у якому є порядок" [4, 48]. Стани нерівноваги, які здаються хаотичними, пересуваються далі і далі від рівноваги і, остаточно, виникають у нових формах зв'язку: події, порядок і рівновага. Дві галузі вивчення хаосу зосереджені на глибинних структурах порядку, прихованого всередині хаотичних систем, в той час, як інші фокусуються на порядку, який виникає з хаотичних систем.

Термін "теорія хаосу" вийшов із вжитку, але дослідження було віднесене як окрема область до нової сфери під назвою "наука складності".

Обидві активізувалися, як тільки надзвичайно швидкодіючі комп'ютери дозволили дослідникам графічно показати надзвичайно комплексні результати рівнянь, використаних для моделювання турбулентності. Донедавна математичні курси і більшість західної науки зосереджувалися на лінійних рівняннях, навіть якщо справжня світова динаміка, пояснена такими рівняннями, порівняно рідко зустрічається. Всесвіт є далеко більш нелінійний, ніж нам дозволяв побачити механістичний світогляд.

Одною із центральних знахідок науки складності є те, що різні властивості системи з'являються через її динамічну поведінку і взаємодії. Такі властивості не можуть бути передбачені механістично на основі знання складових частин. Порядок, або всесвітні властивості, виникають з комплексної динамічної поведінки сукупних частин системи. Тобто вся різноманітність компонентів взаємодіє багатьма шляхами, і на компоненти потім впливає новий порядок або властивість, яка з'являється від їхніх взаємодій. Тепер усе більше очевидно, що весь всесвіт - від величезних галактик до мікроскопічних клітин - розгортається через системи спонтанної самоорганізації.

Провідний біолог-теоретик Брендон Гудвін представив аргументацію на користь розширеного почуття еволюції в творі "Як леопард змінив свої плями: еволюція складності" (1994 р.). Еволюційні властивості, на думку вченого, з'являються не лише внаслідок випадкової генетичної мутації чи "природного відбору", а й завдяки комплексним динамічним властивостям організму. Нова точка зору переміщує фокус до всього організму, як центру творчості, залежності від реляційного порядку між компонентами. Тобто виникаючі якості переважають над кількісними. Основний ступінь впорядкованості і регулярності між рослинними і

тваринними формами життя є результатом родових тем у сфері морфогенезу організму. Гени співпрацюють з темами і надають їм різноманітності в сфері відтворення кожного організму.

Інше системне сприйняття творчості природи, яке в останні роки нагромаджує свідчення у підтримку, є вищезгадана гіпотеза Гайя, запропонована Джеймсом Лавлоком і Лінн Моргуліс. Земля нагадує живий організм, вона підтримує хімічний склад атмосфери, необхідний для життя, шляхом саморегулювання кількості морських водоростей та інших живих організмів. За такої нерівноваги в атмосфері Землі, планета підтримує неймовірну стабільність умов необхідних для життя у біосфері. Динаміку цього саморегулювання можна зрозуміти як зворотній кібернетичний зв'язок.

Суттю всього цього є те, що життя - це взаємодіюче явище планетного і біосферного масштабу. Атмосферу планети регулюють живі організми у межах екосистем по всьому світі. Тобто, гомеостаз Гайї походить з місцевої активності індивідуальних організмів. На противагу механістичному баченню односторонньої причинності, види і їхнє безпосереднє оточення повинні розумітися як єдина взаємодіюча система, в якій кожен пристосовується до іншого і впливає на нього.

У 1964 р. Джен Белл висунув ідею нелокальності, яка полягає в тому, що випадки в одному регіоні співвідносяться з іншими у віддалених регіонах, всесвіт має квантову цілісність.

Системна точку зору також дала нове розуміння людських соціальних структур: економіки, політики, соціального розвитку. Вплив "хаотики", тобто усвідомлення гри хаосу і порядку, прослідковано в літературному жанрі дослідницею Кетрін Хейлз (1991 р.). Вона особливо зацікавлена в розумінні культурних конструктів, які виправдовують існування мінливих ідей хаосу і порядку як в дисциплінах науки, так і в культурі загалом.

З'являється і інше застосування, виключно з метою посилення творчості і проектування розумніших форм організації, ніж жорстка ієрархічна модель. Робиться наголос на різниці між порядком і управлінням; зв'язку між зміною, стабільністю і відновленням; запереченні існування стану спокою у невпевненості.

У сучасній світоглядній традиції, місце не є важливим, за виключенням, коли воно є трампліном для ідеології прогресу. Місце було пов'язане з примусом: прив'язаність до громади, розширеної родини, традиції, місцевих умов природи.

Героїчні постаті сучасності сміливо уникають свого місця походження і прямують до своєї мети. Модерністська архітектура і проектування звільнилися від місцевого і народного, не відображаючи жодного місця і жодної культури, а тільки ідеологію свободи через заперечення.

Одностороннє творче проектування своїх "соціальних конструктів" на природу. Все це здається надзвичайно дивним - і більш, ніж трішки патологічним - традиційним корінним народам. Вони змалку звертають увагу на динаміку природного світу як індивідуально, так і колективно, відчують ритми і присутність місця.

Навіть діти, яких привчили до радикального розриву сучасності між людиною і природою, часто глибоко пов'язані з місцем на природі, схованкою біля дому. Присутність місця сформувала їхній внутрішній світ і розвиток, пропонуючи на всі роки притулок і засоби до існування, стабільність і добробут.

Двобічний процес існування надає народові його місце за сотні або тисячі років. Фактично, домодерністські і немодерністські культури не мають значення або виразності, якщо їхній істотний зв'язок з місцем відкладається як неважливий. Проте, їхня свобода взаємодіяти з місцем найбільш часто була узурпована і керована такими концептуальними винаходами, як націодержава. Ще гірше, коли їхня ідентичність, як народ місця часто була свідомо силоміць витіснена сучасною країною, щоб створити нове космополітичне суспільство.

Прагнення до незалежності таких народів, як курди, баски, тибетці, чехи, словаки і хорвати можна зрозуміти лише в історичному контексті, беручи до уваги прагнення інших націй (давніх або корінних культурних суб'єктів), чия прадавня територія була оточена чи поділена кордонами сучасних націодержав. Так як сучасною політичною системою не визнається жоден рівень автономії нижче країни, ці нації не мають законних зборів, щоб представити свою аргументацію на користь незалежності.

Організація Непредставлених Націй і Народів (UNPO) стверджує, що існує близько п'яти тисяч непрезентованих націй. Не всі вони прагнуть повної незалежності; деякі віддають перевагу статусові автономної одиниці всередині іншої країни.

Туга за свободою не збирається зникати серед "військовополонених націй". Їхня глибока любов до місця і традиції не була замінена стандартизованою культурою, нав'язаною централізованою сучасною країною.

Стародавні нації, які були "колонізовані" не так давно, не мають підстав для визвольної боротьби. З цієї причини, сучасні націодержави мають право дати волю спустошливим репресіям проти їхніх гноблених націй, які прагнуть визволення.

Звичайно, політична поява гноблених націй, навіть мирним шляхом, підіймає багато питань. Зростаюче прагнення реструктуризувати ООН, наприклад, вже включає декілька пропозицій зарахувати набагато більше членів.

Переслідування етнічних або релігійних меншин потрібно ліквідувати за допомогою міжнародних санкцій. Тобто це означає скоріше повернення до місця як центральна умова в територіальних вимогах, ніж право власності. У даний момент більшість місць на цій землі населяють різні народи. Мирне майбутнє вимагає шанування тієї несхожості, як в культурному, так і в правовому плані, як нова орієнтація для тривалого розгортання екосоціальних громад.

-
1. Havel V. Self-Transcendence.- Resurgence.- No.169.
 2. Eastlick D. The Transcendence Practitioner.- Med final project, 1997.
 3. Capra F. And Steindl-Rast D. Belonging to the Universe: Explorations on the Frontiers of Science and Spirituality.- New York, 1991.
 4. Пригожин И., Стенгерс М. Порядок из хаоса.- М., 1986.

TRANSCENDENCE IN HUMAN NEEDS REALIZATION PROCESS

Nina Rzhevskia

*Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska Str., Lviv 79000, Ukraine, (0322)794-785*

In this paper the problem of human needs is discussed. The need in transcendence is in the focus of the paper as well as how this need is important for the harmonization of the modern political process.

Key words: transcendence, human needs, political process, modern political process.

*Стаття надійшла до редколегії 20.03.2002,
прийнята до друку 10.10.2002*